

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

C. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

St. 6. V Ljubljani, 31. marca 1915. Letnik XXXII.

Obseg: Naznanilo družbenikom. — Sosea Razumnika konjereja. — Kmetovalci, pozor! — Poziv! — Oklic! — Konjerejci in živinorejci! — Vsem prejemnikom modre galice, perocida in žvepla. — K letošnjim pogozdovanjem. — Odvracanje škode po vranah. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — **Inserati.**

Pokladajte močna krmila!

Kmetijski stan in njegovi pridelki

so najvažnejša in najizdatnejša opora naše države

v sedanji svetovni vojski, v kateri sovražnik ne namerava samo premagati našo hrabro armado, *ampak hoče našo državo tudi gospodarsko uničiti in njeno prebivalstvo izstradati.*

Zavedajmo se kmetovalci svoje težke in važne naloge,

zato z vsemi silami skrbimo za živež in glejmo predvsem, *da svoja posestva ohranimo rodovitna in donosna.*

Varčujmo sami na vseh straneh,

vendar se preživljajmo dobro in zadostno, četudi na kak drug kakor običajen način, ne držimo se starega kopita, ampak prilagodimo se docela izpremenjenim razmeram, da bomo lahko odprodali dovolj kmetijskih pridelkov tistim ostalim stanovom, ki so navezani na naše pridelke in katerih sedaj iz tujine ne dobimo.

Cene kmetijskim pridelkom so izredno visoke, take ostanejo še dolgo in to tudi po vojski, *sato je sedaj kmetijstvo tako dobičkonosno kakor še nikdar, in kmetovalec ni vreden svojega imena, če ne zna sebi v prid in v korist države izkoristiti teh ugodnih razmer.*

Spomladansko obdelovanje bo skoraj končano

in vemo, da bo vsakdo svojo dolžnost do skrajnosti spošnil.

Vašen del šiveča je meso, ki ga pridelujemo potom naše živinoreje in

v naši živini leži nakopičeno ogromno premoženje,

ki ga moramo ne le ohraniti, ampak tudi narediti dobičkonosnega.

Ne odprodajajmo tjavendan plemenske živine iz raznih neutemeljenih razlogov, saj njena cena ne bo padala, ampak bo šla še vedno bolj kvišku. *Plemenska živina je glavica, ki jo ne smemo načeti, ampak uživati le njene obresti, t. j. njen dohodek.*

Velikanska glavica, naložena v naši plemenski živini,

pa ostane nedotaknjena, če svojo živino ne le za silo toliko prehranjujemo, da se pri življenju ohrani, ampak jo krepko redimo, da daje svojo resnično korist in ostane za pleme sposobna. *V to svrho moramo*

živino zadosti krmiti, četudi zaradi njene oskrbi in pomanjkanja delovnih sil opustimo kako drugo potrebno delo.

Pred seboj imamo dva najslabša meseca, april in maj. Krmila, razen sena in slame, so večinoma že porabljeni in šele v juniju pridejo na vrsto paša in toliko zrela zelena klaja, ki more živino res krepko prehranjevati. **Zelo važno je torej, da živino v teh dveh mesecih dobro krmimo, da jo krepko in zdravo ohranimo.**

Sena imamo še dovolj in tudi deloma slame, a naša požlahtnjena živina pri samo tej krmi več ne izhaja, ona **mora** dobiti dovolj beljakovin potom pridevka močnih krmil, drugače postane mršava, dobi razne bolezni presnavljanja, kakor grizenje in glodanje lesa, usnja, cunj itd., dobi ovčec na koži, živali ostanejo jalove, zvrgevajo, se težko ali sploh ne otrebijo, skoteče živali nimajo mleka in krave molzejo malo in slabega mleka. Lahko bi našteali še dolgo vrsto škodljivih posledic nezadostnega krmljenja, ki vso živino močno oškodujejo in če je kje

varčnost neumestna, je pri nezadostnem krmljenju plemenske živine.

Živina naj bo vedno sita, pokladajte ji torej dovolj tistega, česar imate, a zraven ji **pokladajte močnih krmil**. Ne bodi Vam žal za izdatek, če bo tudi znaten zaradi visoke cene močnih krmil, izplačal se Vam bo prav dobro.

Pokladajte konjem zobanja kolikor le morete, drugače Vam opešajo. Zobjanja pa nimate dovolj, zato ga vsaj deloma nadomeščajte z **oljnatimi tropinami**.

Posebno važno je zadostno krmljenje plemenskih krav, delovnih volov, brejih in doječih svinj ter rastočih živali vseh vrst, t. j. mlade goved, konjev, prasičev itd.

Pokladajte svoji živini vsaj majhne množine silno redilnih oljnatih tropin, in sicer sezamovih in orehovitih, ki jih imamo na Kranjskem le še za slaba dva meseca.

Oljnatih tropin imajo v sebi približno 45% beljakovin, zraven pa še veliko važne tolšče in zelo važnih rudninskih hranilnih snovi, posebno fosforovokislega apna v lahko prebavljivi obliki. *Skupili ste lepe novce za vse poljske pridelke, stršili ste visoke vsote za odprodano živino; napačno bi bilo ves pridobljen denar hraniti. Prepričani bodite, da se vam bo ta denar bogato obrestoval, če ga vsaj deloma porabite za nakup dragih oljnatih tropin, ki ohranijo živino krepko, zdravo in dobičkonosno, in ki bo imela še dolgo izredno visoko ceno.*

Vsakovrstna živina mora dobivati vsak dan dovolj beljakovin v krmi, če naj dobro uspeva, a večina naših sedanjih krmil je veliko preprazna.

Prebavljivih beljakovin ima v sebi

dobra slama	2 %	otrobi pred vojsko	10 %
najboljše seno	5 %	„ med vojsko	6 % (ker je predpisano močnejše premlevanje)
oves	7 %	oljnatih tropin	45 %

Iz tega pregleda je razvidna velika krmilna moč oljnatih tropin, pri kateri je še vpoštevati kakih 8–10 % tolščobe in znatno množino lahko prebavljivega fosforovokislega apna.

Pokladajte torej vsej svoji živini oljnatih tropin, in sicer z ozirom na njeno velikost in na dobroto druge krme na dan in glavo vsaj od $\frac{1}{8}$ –1 kg. Pri tem pa tudi vpoštevajte, da so beljakovine v oljnatih tropinah lažje in hitreje prebavljive kakor one v senu in slami in da prav posebno zdravilno učinkujejo.

Za bolj občutljive živali, kakor mlečne krave, doječe svinje in odstavljene pujske, ima kmetijska družba v zalogi bele sladke orehove tropine (rifisk).

Oljnatih tropin (sezamove, navadne orehove in orehove rifisk tropine) stanejo pri družbi danes 50 K za 100 kg z vrečo vred in je ta zaloga toliko, da se utegne ž njo še kakih 6 tednov izhajati, t. j. vsaj toliko časa, da pride na vrsto dovolj zrela zelena klaja. Prva mlada nezrela trava je zelo vodena in prazna, zato ne izda veliko, vendar pa na zdravje izborna učinkuje, zato jo ni zametavati, celo, ker nam pomaga varčevati drugo krmo in je sočna. Vsako sočno krmilo je pa izborno nadomestilo za krompir, peso, korenje in repo, dokler ni zrele sočne paše ali zrele zelene klaje.

Pomanjkanje mleka

postaja od dne do dne občutnejše, a krave bodo le tedaj povoljno molzele, če bodo dobivale močna krmila. Ker otrobov takorekoč sploh nimamo več, in če jih imamo, niso veliko vredni, ostanejo sedaj kot močno krmilo *edinole oljnatih tropin, ki so najboljše mleko proizvajalno krmilo.*

Soseda Razumnika konjereja.

Hlev in tekališča za žrebeta.

Pri Čedniku so imeli dvoje žrebet, potomce dobrih, pridnih, delovnih kobil. Kobili sta bili nekoliko, toda le malo plemeniti. Vojeni sta bili k Taborsu. Toda kako izgledata sedaj žrebeta!

Kadar je Čednik opazoval na dvorišču svoja polletna žrebeta je bil vselej vznevoljen. Oba sta bila suha in mršava. Nikake živahnosti nista kazala, ampak sta žalostno in klavrno stala v kotu. Eno je že imelo v bicljo močno nazaj pošibljeno zadnjo nogo (glej pod. 18.), drugo je pa šepalo na prednjo nogo. Oba sta kašljala in iz nosa se jima je nekaj cedilo.

Ob plotu je prišel Razumnik in zaklical: „Kako je kaj s tvojima žrebetoma, Čednik?“

Čednik je vznemirjen odgovoril: Ne vem kaj je tej živinčadi. Žrebeta mi ne uspevajo in ne uspevajo. Zares, sreče pa nimam v konjereji prav nobene. Daj, oglej si jih sam!“

Razumnik je odprl vrata v plotu in vstopil.

Pazljivo je ogledoval shušani živalci.

„Zares sta slabotni,“ je rekel. „Škoda jih je. Dobrih staršev sta, sedaj pa tako izdelani.“

„Kaj je vendar vzrok tej nesreči?“ je vprašal Čednik. Svoje živali krmim ravnotako kakor ti. Z ovsom ne štedim. Po šest funtov ga jima pokladam, največkrat pa še več, ali vselej ga polovico pustita.“

Razumnik je odgovoril: „Morda je pa oves in seno slabo!“

„Ej, to pač ne,“ je odvrnil Čednik. „Le pridi z menoj v hlev, ravnokar hočem žrebeta krmiti.“

Spravil je živalci v hlev. Nekam utrujeno in klavrno sta stopali. Nobenega rezgetanja. Čednik je odprl vrata pregrade. Ko se je Razumnik približal vratom pregrade, mu je ista zevala kot temna luknja nasproti.

Čednik je stopil v pregrado in žrebeta privezal. Tudi Razumnik je stopil v pregrado, ko se je nekoliko privadil temi. Tla so bila mehka in sploh se mu je zdelo kot bi brodil po blatu. Zrak v tej temni luknji je bil tako slab, da se ga je komaj moglo prenašati.

„Čednik, tu torej rediš ti svoji živali?“ je vprašal Razumnik. „To je vendar strašna luknja, niti roparski brlog bi ne mogel biti slabši. V tej ječi bi ne hotel ostati niti četrte ure!“

Čednik je natresel ovsu v jasli.

„Je li morda oves slab?“ je vprašal. „Menim, da bo boljšega komaj mogoče dobiti!“

„Da, oves je dober,“ je pritrdil Razumnik. „Ob taki krmi bi žrebeta morala uspevati. Kakšno pa je seno?“

Čednik je prinesel nekoliko sena, ki je prav lepo dišalo.

„Tudi seno je popolnoma dobro,“ je odvrnil Razumnik. „Glede dobrote tvojih krmil pač ni mogoče kaj slabega reči in premalo tudi ne pokladaš.“

„Kaj pa je vendar potemtako?“ je vprašal ponovno.

„Poglej to pregrado, Čednik!“ je odvrnil Razumnik.

„Ali ti ne pove že tvoj nos sam, da je zrak v tej ječi strašno slab in škodljiv? Poglej te stene! Voda kar curlja po njih. In taka tema! V tem smrdljivem, vlažnem in temnem prostoru morata živali preživeti večji del dneva. Poleg vsega tega še te mokre stene, vlažna in blatna tla, po katerih se brodi kot po močvirju! Vprašam te, je li čudno, če sta ubogi živalci vsi otrpli in prehlajeni, ter da imata slabo kri?“

„Seveda,“ je malodušno odgovoril Čednik, „hlev je res precej tesen. Tudi tla so vlažna. Scalnica ne more prav odtekat. Bom pač več nastiljal. To bo že pomagalo potem. Topel pa je hlev vendar in to je menda najvažnejše.“

„Jaz pa ne mislim tako,“ je odvrnil Razumnik. „Primerno hladen, zračen, suh in prostoren hlev je za žrebeta pač ugoden, ne pa tako soparen in ves okužen brlog. Čednik! Ako hočeš biti dober konjerejec, tedaj

skrbi predvsem za primeren prostor za žrebeta. V tem brlogu seveda ne čakata pomladi.“

„Kako pa naj si pomagam?“ je vprašal Čednik vznemirjen. „Prostora je itak že zelo malo.“

„Pa ga lahko pridobiš,“ mu je posegel Razumnik v besedo. „Postavi svoje voli v goveji hlev in pridobiš s tem najmanj dva in pol metra v dolžini. Slabe lesene jasli, v katerih si krmil voli — odžagaj in sežgi. Sedanjo pregrado tudi podri in napravi novo do 1-20 m visoko. Na ta način lahko napraviš dovolj veliko pregrado, v kateri se bosta mogli tvoji živalci prav dobro kretati.“

„Kakopak, to bi se lahko zgodilo,“ je pritrdil Čednik. „Toda tla bodo še vseeno slaba in vlažna.“

„Tudi temu se da odpomoči,“ je odvrnil Razumnik.

„Napravi v zidu luknjo, skozi katero bo scalnica lehkotekala in seveda na takem mestu, da v pregrado ne bodo pihali mrzli vetrovi. Nato odstrani slaba mokra tla in potem nasuj tamkaj vsaj 15 cm visoko zemlje in peska. Vrhutega nasuj plast šote, na to pa nastelji slame. Na tak način napraviš živalcema suho in mehko ležišče.“

„To pa lahko naredim, in če bo kaj pomagalo, bi bil prav zadovoljen,“ je zatrdil naš Čednik.

Razumnik pa mu je svetoval še dalje: „Poleg vsega tega skrbi za dobro prezračevanje hleva. Glej, v hlevu so vrata in dvoje oken. To bi za prezračevanje že zadostovalo, ako pridno odpiráš okna posebno tedaj, ko živalci nista v hlevu. — Čednik, pelji živalci še enkrat vun, še enkrat bi jih rad natančno pregledal. Potem ju lahko takoj izpustiš na tekališče.“

Čednik je odprl vrata pregraje. Ubogi živalci sta šli počasi iz nje in sta bili nekam otrpli. Od ravno prej položene krme sta pojedli komaj do polovice.

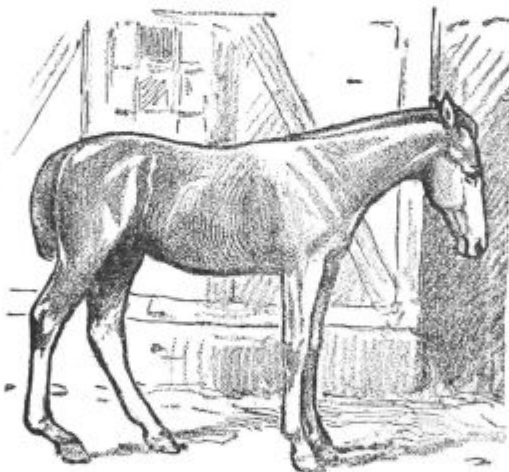
Razumnik je opazoval najprej vranca. Odprl mu je oko in preiskoval sluznico. Bila je bela in vodena. Tudi sluznice v nosu in gobcu so bile posebno blede.

„Ima zelo slabotno kri,“ je pripovedoval. „Ž njim ne bo nič. Je tudi prehlajen. Žleze v grlu ima zatečene in tudi iz nosa se mu nekaj cedi. Utripanje srca je jako slabotno. Diha tudi zelo hitro. Najbrže ne bo živel niti tri tedne več.“

Čednik je vprašal: „Kaj pa mu je vendar in kaj je vzrok temu?“ Zelo bi mi bilo žal ko bi žival poginila. Ko je prišel na svet je bil tako lep in živahen in sedaj pa je tak.“

Razumnik mu je pojasnjeval: „Predvsem trpi na slabokrvnost. Da bi imel dobro kri je poleg hrane potreben tudi svež, zdrav zrak, v katerem je dovolj kisika. Dobrega zraka pa seveda v tvoji slabi pregradi ni. Pomanjkanje dobrega zraka pa je vzrok slabemu tvorjenju krvi. Amoniak, to je ostrí bodeči duh v pregradi, pa venomer draži sluznice in povzroča stalni katar v dihalih. Prevelika toplota in vlažnost tu tudi le slabo vplivata. Poleg vsega tega pa manjka žrebetu tudi še nekaj, kar je jako važno za tvorbo dobre krvi, namreč gibanja na prostem. Dobro pa gotovo tudi ni, da si živali tesno privezaval k jaslim. Ubogo žrebe, ti boš kmalu rešeno!“

Razumnik je potem opazoval tudi drugo žrebe.

Podoba 18.

Pri tem so bile sluznice boljše in tudi katar ni bil tako hud. Vendar pa je bilo otrplo, močno shujšano, mršavo in umazano. Zadnjo nogo je imelo v biclju močno nazaj pošibljeno.

Rekel je: „To žrebe je pač močnejše kot prejšnje in tvorjenje krvi vendarle ni tako slabo kot pri vrancu. Mislim, da se ga bo dalo pač še rešiti.“

„Kaj pa naj storim?“ je vprašal Čednik. Veš, da bi bil vesel, ko bi si ohranil vsaj to žrebe.“

„Predvsem napravi pregrado tako kakor sem ti povedal,“ ga je zavrnil Razumnik, „potem pa glej, da ga boš puščal dostikrat na tekališče! Kje pa imaš tekališče, prijatelj?“

„Tako tu zadaj je,“ odvrne ta. Greva lahko kar tu okoli ogla. Zrebeta nama bosta sama sledila.“

Razumnik je šel s Čednikom na tekališče. Ko sta prišla okoli ogla se je Čednik ustavil.

„Kje je tekališče?“ je vprašal prvi.

„Tu je!“ je odgovoril nagovorjeni.

„Kaj, to naj bo tekališče?“ je ogorčeno vzkliknil Razumnik. „To naj bo tekališče, Čednik, ta neravni močvirni prostor, v katerem mora žival do kolen gaziti blato? Oj, Čednik, ta prostor ni za žrebeta!“

Ubogi stvarci sta prišli med tem na domnevano tekališče. Tavalj sta nekaj časa po stari navadi žalostno in neveselo po zverženem močvirju, potem pa sta mirno obstali s povešenima glavama.

„Sedaj se pač prav nič ne čudim,“ de Razumnik, „da tvoja žrebeta ne uspevata, in da imata že s pol letom slabe in skvarjene noge. Tak prostor nikakor ni za žrebeta!“

„Boljšega prostora nimam,“ mu nekako v strahu odgovori Čednik, „sicer pa sam prav dobro uvidim, da ta prostor res ni posebno primeren za žrebetno tekališče.“

Razumnik ga je zopet poučil: „Tekališče mora biti ravno, suho in prostorno. Na slabih tekališčih zelo trpe noge in život in tudi poškoduje se žival lahko. Če živalca pregloboko gazi po blatu postanejo noge v bicljih mehke in slednjič se ji noge močno nazaj pošibijo, kakor se je tvojemu žrebetu zgodilo.“

„Tu pa seveda ne morem dosti pomagati,“ je odvrnil Čednik.

„Dosti se pač ne da popraviti,“ mu je pritrdil Razumnik, „vendar bi ti svetoval nekaj. Daj svoje žrebe na moje tekališče, saj ni daleč do njega. Pošiljaj ga tja vsak dan. Jaz ti to rad dovolim.“

Čednik je ponudbo hvaležno in z največjim veseljem sprejel.

Spravila sta živalci zopet nazaj v hlev, kajti na tem tekališču se gotovo nista dobro počutili. V hlevu v pregradi seveda tudi ni bilo bolje. J.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetovalci, pozor!

Pomlad, doba velikega poljskega dela, se bliža. Skrbite za obdelavo polja! **Skrbite, da bo obdelano vse vaše polje.** Združite se ter z združenimi močmi opravite svoja dela! Od dobro obdelanega polja je odvisen vaš gospodarski obstoj, vaša prehrana, prehrana ljudstva. Prehrana ljudstva pa je izredne važnosti tudi za srečen izid vojske.

Pomagajte torej drug drugemu ter skrbite, da bo obdelan vsak košček zemlje.

Obdelava polja je letos tudi po državni postavi zapovedana pod globo do 1000 K ali z zaporom do 1 meseca.

Kmetijsko ministrstvo je dogovorno z notranjim ministrstvom odredilo, da mora vsakdo vse svoje njive spomladi obdelati, v kolikor iste že niso obdelane. Da se bo to pravilno zvršilo, je predvsem stvar vsakega posestnika ali njegovih svojcev; vevajno nalogo pa imajo pri tem

žetvene komisije!

Te komisije so ustanovljene na podlagi cesarskega ukaza z dne 5. avgusta 1914. Sestavijo jih župani, ki pokličejo vanje 3 do 7 članov. Žetvene komisije imajo gledati, da se vsa poljska dela v občini pravočasno in primerno zvrše. Žetvene komisije imajo pravico, posameznike prisiliti, da pomagajo drugim! Ta pomoč je brezplačna. Le dninarji smejo zahtevati v občini običajno mezdo, ki jo določi žetvena komisija. Ta komisija ima tudi pravico, odrediti, da se vprežna živalina in poljsko orodje v času, ko ga lastnik sam ne rabi, izposodi brezplačno drugim.

Če ne gre drugače, ima po zakonu v posebnih slučajih občina zapuščene kmetije obdelati **na stroške posestnika.** Občina v takem slučaju pokrije svoje stroške iz donosa obdelanega zemljišča.

Za spomladansko obdelovanje bodo dala vojaška oblastva v prvi vrsti samostojnim kmetom, svojcem samostojnih kmetov ter končno kmečkim delavcem kratek dopust (največ 14 dni). V pošteve pridejo seveda pri tem le oni vojaki, ki opravljajo varnostno službo v ozadju bojne črte ali služijo pri nadomestnih četah doma ter rekonvalescentje, ne pa tudi oni, ki so v bojni črti.

Prošnje za dopust se vlagajo bodisi po svojcih pri c. kr. okrajnem glavarstvu ali pa po mobilizirancih samih pri njihovem neposrednem poveljstvu.

V posameznih, posebnega uvaževanja vrednih slučajih se bodo dovolile samostojnim kmetom in uradnikom kmetijskih zadrug, ki niso na bojnem polju, časovno omejene oprostitev. Prošnje za take oprostitev se vlagajo pri c. kr. okrajnih glavarstvih.

Kmetovalci, pogumno na delo!

Deželni odbor kranjski,

dr. Ivan Šusteršič,
deželni glavar.

C. kr. kmetijska družba.

Zadružna zveza.

Gospodarska zveza.

Štev. 5250.

Poziv!

Varčujte z živili, posebno z moko in s kruhom!

Vojna, ki jo že mesece vojujejo proti nam naši sovražniki, ni naperjena samo proti vojaški sili avstro-ogrsko monarhije, temveč je tudi prava izstradalna vojna napram civilnemu prebivalstvu.

Sovražniki, ki nas vojaško ne morejo premagati, nas hočejo izstradati.

Vendar tega ne smejo doseči in tudi ne bodo dosegli, ako bomo varčno ravnali s svojimi živili.

Posebno moramo varčevati z moko, ako naj vzdržimo do prihodnje žetve.

Marsikaj si moramo odtrgati od ust. Vsi moramo štediti; noben stan, noben poklic, nobena starost ni izvzeta. Kmet in meščan, gospodar in hlapec, gospodinja in dekla, odrasli in otroci!

Noben posel se ne sme pritoževati, ako dobiva manj hrane, kakor je bil vajen, noben posel ne sme postaviti zahtev, ki jih gospodar ne more in ne sme izpolniti, ker mu dovoljuje zakon za porabo v gospodinjstvu samo tesno odmerjeno količino moke.

Naša prva patriotična dolžnost je, da varčujemo z živili, in sicer predvsem z moko in s kruhom.

Oblastvene predpise moramo natančno, vestno in strogo izpolnjevati.

Težki so časi; zahtevajo samozatajevanje in požrtvovalnosti; toda mi hočemo in moramo pokazati svetu, da vzdržimo.

In vzdržali bomo, ako bomo varčevali z živili, posebno z moko in s kruhom.

Od gora v doline, od kraja do kraja, od vasi do vasi, naj se razlega in vpoštevaj klic:

„Varčujte z živili, varčujte z moko, varčujte s kruhom!“

Ljubljana, dne 11. marca 1915.

C. kr. deželni predsednik:

Schwarz s. r.

Oklic.

Zatirajte poljske miši!

Razmere, nastale vsled vojne, silijo prebivalstvo, da mora živeti samo od pridelkov domačih dežel, kmet-skemu stanu pa nalagajo dolžnost storiti vse, kar se dá, da uteši potrebe domače dežele in njenega prebivalstva. Pa ne le dolžnost, tudi visoke cene vseh živil naj vzpodbudajo kmetovalce na delo z vsemi silami in k temu, da bodo skrbeli v času vojne za kolikor mogoče visoke pridelke.

Ker so kazala razna znamenja že v pretečenem letu na to, da bo letos po mnogih pokrajinah Avstrije obilo miši, mogoče prava mišja nadloga, je torej dolžnost vsakega kmetovalca in vseh kmetijskih korporacij odvracati to nevarnost in jo omejiti, kar se največ dá.

Toda, zatirajte miši kolikor hočete, docela uspešno se dajo uničevati le, ako se trudi vse kmetško prebivalstvo iste pokrajine, da doseže ta skupni cilj; naj se torej vsakdo v zavesti, da je dolžan to storiti, rade volje pridruži skupnemu delu, sklenjenemu ali ukanemu zato, da se miši zatro.

Kako in sčim je mogoče miši docela ugonobiti, to pove kmetovalcem c. kr. zavod za varstvo rastlin na Dunaju, ki je vedno voljan, pomagati pri tem z dobrim nasvetom; za sedaj pa opozarja le na to, da je treba začeti z zatiranjem miši povsod tam, kjer so se pokazale že lanske jeseni v velikem številu, precej ko se začne sneg tajati in ko pridejo iz svojih skrivališč; če jih zatirate namreč s primernimi pripomočki v zgodnji spomladi, ko jih je še malo, se jih z lahkoto iznebite.

C. kr. zavod za kmetijsko bakterijologijo in za varstvo rastlin na Dunaju, II., Trunnerstrasse 1.

Konjerejci in živinorejci!

Pomnite tole:

Preskrba krme konjem in drugim kmetijskim domačim živalim je zavoljo vojske silno težavna. Raznih

pridelkov iz dežel, ki so dajale krmo druga leta v naše kraje, letos k nam ni; ovsa so pa tudi na Ogrskem bolj malo pridelali. Kljub temu pa mora preskrbeti vojaška uprava pred drugimi dovolj krmil za svoje konje, ker smemo le tedaj upati, da srečno končamo vsiljeno nam vojsko, če bo armada dovolj založena z najvažnejšimi potrebščinami.

Vsled teh razmer je naravnih silnih krmil skoraj da premalo. Krmil, katerih sedaj ni, pa še dlje časa ne bo mogoče nadomestiti, ker bo večjo množino ovsa dala šele žetev, dobivanje surovin za nektera umetna krmila je pa težavno ali pa celo nemogoče.

Ker je prav pri sedanjih razmerah silno potrebno skrbeti za to, da se ne zmanjša število konj, goveje živine in prasičev, zato moramo urediti za vsako ceno krmljenje tem težavnim razmeram primerno in zato moramo izhajati z onimi krmili, ktera še imamo.

Tu hočemo podati par nasvetov, kako bo mogoče prehraniti za čas pomanjkanja vso živino, kar jo imamo: konje, govedo in prasiče, ne da bi vsled krmljenja take krme, kateri ni vajena, postala preveč mršava.

Predvsem pomnite tole:

Če je treba zamenjati krmo, kateri je živina privajena, z drugo krmo nove vrste, kateri še ni privajena, ne smemo menjati nikoli kar naenkrat. Vsaki krmi nove vrste se more privaditi žival le sčasoma. Zato zlepa ni mogoče dosti priporočati, da pokladajte vsako krmo nove vrste začetkoma le poleg stare, in sicer prvi dan prav malo, potem pa dan za dnevom več, tako da dobiva živina samo novo krmo šele ko mine teden dni. Žival pa, kateri bi se poznalo, da ji nove vrste krma ne stori popolnoma dobro, morate še bolj počasi navaditi nanjo.

Ako se držite tega pravila, priporočamo takole sestavljeno krmo:

1. Za konje:

a) Za težke vprežne konje s 750 kg povprečne žive teže: 2 kg ovsa, 10 kg sena, 2 kg surovega (nečiščenega) sladkorja, 1½ kg otrobov, 3 kg rezanice, 2 kg izluženih rezancev sladkorne pese (takih kot pridejo iz tvornice za sladkor);

b) za konje s približno 450 kg žive teže, za srednje težko delo: 2 kg ovsa, 5 kg sena, 1½ kg surovega (nečiščenega) sladkorja, 1 kg otrobov, 2 kg rezanice;

c) za lahke konje s približno 350 kg žive teže: 2 kg ovsa, 4 kg sena, 1 kg surovega (nečiščenega) sladkorja, ½ kg otrobov.

(V tej krmi se da nadomestiti surovi sladkor z dvakrat toliko melase [ostankov, obstoječih iz nekristaliziranega surovega sladkorja]. Nečiščenemu sladkorju je dobro pridejati 2% krede).

2. Za govejo živino:

a) delovnim volom krmite kar največ mogoče sena, pri utrudljivem delu pa še 1—1½ kg otrobov in morebiti še nekaj izluženih rezancev sladkorne pese;

b) krave in mlado živino hranite tako kot ste jo dosedaj, mislite pa na to, da bo treba izhajati s krmo do košnje.

3. Prasiče

krmite primerno oni krmi, ktero še imate. Razen otrobov, žitnih odpadkov, ki niso za mlin in razen plev

ter posnetega mleka dajajte prasičem zlasti pomije. Rabite pa zanje tudi neočiščeni sladkor in riževo krmilno moko.

Kako dobra je paša za vse te živali, posebno pa še pri sedanjih razmerah, to se ne da povedati. Zato puščajte živino na pašo, kjerkoli in čimprej je to mogoče.

Plemenske svinje in mladiče, spravite, kjer je prilika za to, na gozdno pašo. To se da storiti takoj, ko se staja sneg.

Na Dunaju, 10. marca 1915.

C. kr. kmetijsko ministrstvo.

Zenker l. r.

Opomba uredništva: Ta opomin glede krmjenja konj in druge živine je bil družbi poslan od c. kr. kmetijskega ministrstva z naročilom, da ga objavi v svojem uradnem glasilu. Pripomniti pa je, da bo tako krmjenje, ki ima namen živali samo za silo preživeti, pri nas malokteri živinorejec mogel uporabljati, kajti krmjenje s sladkorjem je pri nas še veliko premalo ali pravzaprav nič znano, vrhutega pri nas tudi ni dobiti izluženih rezancev sladkornate pese in dokler imamo dovolj dobrega sena na razpolago, bomo v prvi vrsti tega pokladali in nedostatek na beljakovinah pokrivali z dodatkom tistih močnih krmil, ki jih še vedno imamo, dasi so razmeroma drage. Pri nas v deželi je namreč za ta čas, dokler še ne bo zelene klaje, dovolj najboljših in najmočnejših oljnatih tropin na razpolago, katerih majhne množine od $\frac{1}{4}$ do 1 kg na dan za posamezno žival pridejane k senu in rezanci več izdajo kakor druga nadomestilna krmila in vrhu vsega še ohranijo živali ne le samo pri življenju, ampak jim tudi dajo potrebno moč in zdravje.

Vsem prejemnikom modre galice, perocida in žvepla.

Na podlagi izjemnega tarifa 12 b lokalnega tarifa c. kr. državnih železnic in dodatka Pos. 46 lokalnega tarifa c. kr. priv. južne železnice lahko prosijo prejemniki modre galice in žvepla pri ravnateljstvu c. kr. državnih železnic v Trstu, ali (če se nahajajo prejemniki ob postajah južne železnice) pri ravnateljstvu c. kr. priv. južne železnice na Dunaju (K. k. priv. Südbahn-Gesellschaft, Kommerzielle Direktion, Wien) za povračilo polovice plačane voznine. Ravnotako lahko prosijo prejemniki perocida na podlagi objav v št. 11. naredbenega lista za železnice in paroplovstvo z dne 30. januarja 1915 pod tekočo števil. 151. stran 177. pri ravnateljstvu c. kr. državnih železnic v Trstu za 50 odstotno povračilo voznine; tudi c. kr. priv. južna železnica je dovolila enako reklamacijo na podlagi objav v števil. 23. naredbenega lista za železnice in paroplovstvo z dne 27. februarja 1915 pod tekočo števil. 171.

Prošnjam je priložiti vozni list.

Na notranji strani voznega lista se mora nahajati kratko potrdilo bližnje podružnice c. kr. kmetijske družbe naslednje vsebine:

„Podpisana podružnica c. kr. kmetijske družbe potrjuje s tem, da se je vsa na sprednji strani tega voznega lista navedena množina modre galice (žvepla, perocida) porabila izključno le v pokončevanje peronospore.“

Koder ni podružnice, lahko to potrdi tudi kako drugo kmetijsko društvo, županstvo kak okrajni zastop ali odbor.

Prošnje naj bodo po možnosti kratke in naj se glase približno takole:

Ravnateljstvu c. kr. državnih železnic

v Trstu.

Podpisani prosim na podlagi izjemnega tarifa 12 b lok. tarifa c. kr. državnih železnic za povračilo 50 odstotkov voznine od pošiljave modre galice z dne, za katero sem plačal

K celotne voznine.

Prilagam tozadevni vozni list, iz katerega je tudi razvidno, da se je porabila vsa prejeta množina izključno le v pokončevanje peronospore.

V, dne

podpis

Prošnje je vložiti od prejemnikov pošiljatev samih, i. s. najkasneje tri mesece po poteku koledarskega leta, v katerem se je prejem izvršil.

Vinogradniki naj se teh navedenih ugodnosti poslužijo v polni meri, ker utegnejo tako dobiti nazaj vsaj del ogromnih stroškov, ki jih itak komaj zmagujejo.

K letošnjim pogozdovanjem.

Vsakdo vé, da tudi najčvrstejše drevo slabo uspeva, če ni pravilno sajeno. Važnost tega dejstva vpoštevajo naši gospodarji pri sadnem drevju večinoma v polnem obsegu, zato se vidi danes že povsod res vzorne, praviloma zasajene mlade sadovnjake in posamezno sadno drevje.

O gozdnih nasadih ali pogozdovanjih se tega ne more trditi, dasiravno je opaziti tudi tu velik napredek in so marsikje prav lepi umetno zasajeni kmečki gozdiči. Mnogi, premnogi posestniki bi svojih gozdnih goljav sploh ne zasadili, ko bi jih ne silila k temu oblast, meneč po zastarelem načelu, da se bodo sčasoma same zarasle. In če sade, primorani vsled oblastvenega pritiska, izvrše delo tako malomarno površno, da večina sicer čvrstih sadik usahne ali dolgo hira. Drugo spomlad in dostikrat več let zaporedoma je treba tak nasad popravljati, oziroma podsajevati in namesto prvič pravilno izvršenega dela imajo posestniki dvojen, trojen trud, veliko stroškov in mnogo nepravilnosti.

Tudi letos so si naročili gospodarji iz državnih in zasebnih drevesnic mnogo gozdnih sadik in z ozirom na vojni čas in splošno draginjo, ki zahteva vsestransko skrajno varčevanje, gotovo ni odveč opozoriti ponovno na glavna pravila za uspešne gozdne saditve.

Predvsem se morajo obvarovati tanke nežne koreninice sadik, da se že pred saditvijo ne pokvari, bodisi vsled preobilne vlage ali vsled suše.

Oddajajo in razpošiljajo se v vlažen mah zavite in povezane s slamo v snopice po 500 ali 1000 komadov in najbolje je seveda, če se takoj po prejemu sade. Dostikrat pa to vsled drugih nujnih poslov ni mogoče in če sadike niso bile dolgo na potu jih shranimo 2 do 3 dni lahko kar v zavoju na kakem hladnem kraju. Bolje je, če jih zakopljemo takoj na senčnatem mestu pri domu ali v gozdu, kjer jih nameravamo saditi, po-

končno v vrstah eno tik druge tako, da so jim korenine v sveži zemlji.

Prostore, ktere hočemo zasaditi, moramo prej očistiti in posebno potrebiti grmovje, ki bi moglo mlada drevesca zadušiti. Sicer pa svet v novo posekanih gozdh navadno ni plevelen, treba je le zaostalo dračje popraviti ali na mestu sežgati.

Za jamice, ki se napravijo pri 2—4 letnih sadikah navadno 1.2—1.5 metra narazen, veljaj načelo, da morajo biti vsaj nekoliko večje, kakor korenine sadik, če jih lepo na vse strani razprostremo. Izkopljemo jih v rahli zemlji z motiko, na kamenitem svetu s krampom in sproti izločimo iz prsti, ki se nakopiči ob kraju jamic, vse kamenje.

Na kraj določbe naj se preneso sadike z dobro zavitimi koreninami in tudi od jamice do jamice naj se ne prenašajo prosto, temveč v škafo ali slični posodi, napolnjeni do polovice s prav redkim blatom prsti in ilovice, iz ktere se sproti jemljejo.

Pri saditvi naj se jamica, če potrebno, še razširi, dno se ji podloži z najboljšo prstjo, ki se ob kraju nahaja in nanjo se koreninice sadike na vse strani enakomerno razgrnejo, držeč jo z drugo roko tako globoko v jamico, kakor je prej rasla. Zdaj se zasiplje koreninice z ostalo prstjo in se jo sproti prav čvrsto pritlači. V suhih legah se napravi končno okrog sadik male kotlinice, da se nabira vanje deževnica. — Igličastemu drevju se korenine nič ne skrajšajo, listovcem se daljše in debelejše skrajšajo in poškodovane pri poškodbi gladko odrežejo.

Še enkrat torej: Varujte koreninice sadik, napravite dosti velike jamice, razprostrite dobro koreninice in čvrsto pritrdite zemljo k njim.

Malo večji trud pri saditvi vam obilno poplača zavest, da ste storili svojo dolžnost sebi in potomcem v korist in pa veselje nad uspehom! A. Guzelj.

Odvracanje škode po vranah.

Imamo tri vrste vran: črno, sivo in poljsko vrano, ki jih neuki ljudje ne vedo ločiti in zato jih mečejo vse v en koš, češ, vrana je vrana, ter grehe ene vrste naprtujejo drugim vrstam.

Črna in siva vrana ne živita in ne gnezdita v velikih svojih družbah, pač se pa radi pomešata med poljske vrane, kjer pomorita veliko mladih zajcev, jerebic in koristnih ptičev, in odtod prihaja, da so za njih grehe po krivici odgovorne poljske vrane.

Poljska vrana živi in gnezditi v velikih družbah, in kjer so ugodne razmere in prilika za gnezdenje, se pojavlja v velikih jatah, ki štejejo na stotine živali.

Korist poljske vrane odločno presega njeno škodljivost. Poljska vrana uniči nebroj miši, polžev in zlasti ličink (posebno črvov, t. j. ličink rjavoga hrošča) ter v tem pogledu prav gotovo več stori kakor mobilizirana šolska mladež, ki na ukaz in proti nagradi pobira rjave hrošče. Če bi ne imeli živalskih sovražnikov hroščevih ličink, zlasti vran, bi nas bil rjavi hrošč že zdavnaj pojedel, če bi človek še tako pridno pobiral hrošče.

Kjer se pa poljska vrana pojavlja v izredno množestvilih jatah, je pa vsekako zelo nadležna in škodljiva, a samo zato, ker uničuje setve. V takih krajih se je vsekako varovati njene škode, toda na pameten način. Vrano popolnoma zatreti bi bilo isto, kakor odžagati vejo, ki človek na njej sedi.

Prevelike množine vran je po možnosti iztrebiti, da se postrele, kar je pa pri tem prebrisanem ptiču malo uspešno; najboljše sredstvo je razdiranje gnezdišč.

Poljske vrane kar tjavendan pozimi zastrupljati pa nikakor ni umno, ker se po eni strani veliko ne doseže, po drugi strani se pa v slučaju, če je uspeh res popoln, naredi več škode kakor koristi. Vrhutega se z zastrupljanjem vran spravijo v nevarnost druge koristne živali. Lovci so seveda za uničenje vseh ptičev iz vrste vranov, torej tudi za uničenje poljskih vran; a tej nameri je nasprotna kmetovalčeva korist, ki mora obveljati.

Ubravimo se torej prevelikemu številu vran s smotrenim razdiranjem gnezdišč, škode po vranah na obsejanih njivah se pa obvarujemo s sredstvi, ki vsejano seme delajo vranam zoprno. Ta sredstva so minij, premogov katran, kreozot itd. Ta sredstva je pa tako sitno in težko rabiti, da se jih bo hotel malokteri kmetovalec poslužiti. V Nemčiji rabijo v to svrhu z najboljšim uspehom že nekaj let neko barvilo, izdelano iz premogovega katrana, ki se imenuje antiavit, ki se prav preprosto rabi.

C. kr. kmetijska družba kranjska je dala lansko leto nekterim kmetovalcem antiavit za preskušnjo zastonj na razpolaganje s pogojem, da o uspehu poročajo. Vsa došla poročila so hvalila dober uspeh in zato je pričela družba antiavit redno oddajati kot uspešno sredstvo proti vranam in ga ima kot novo gospodarsko potrebščino vedno v zalogi za svoje ude.

Antiavit je sredstvo, ki varuje vsejano seme, da ga ne izključujejo vrane, kokoši, vrabci, golobi itd., kajti z antiavitom barvanega semena ptiči ne jedo.

Raba je prav preprosta. Del antiavita se vzame na 100 delov vode, da se dobi 1% raztopina. 100 g antiavita se n. pr. raztopi v 10 litrih vode v kaki leseni posodi, ki ni več za kaj drugega porabna. Z mešanjem z lesenim drogom se pospeši topljenje antiavita, ki se počasi v vodo vsiplje. Dasi se antiavit raztopi v mrzli vodi, je vendar še bolje vzeti vročo ali celo vrelo vodo, ker se v taki najhitreje popolnoma raztopi. Železne posode, ki niso znotraj pocinjene ali posteklenjene, naj se ne rabijo. Na primernem prostoru naj se 100 kg semena poskropi na kak način, n. pr. z vrtno škropilnico ali s tršno škropilnico z 10 litri antiavitove raztopine, potem se seme dobro premeša, da je zanesljivo vse pobarvano, in se pusti ponoči razgrnjeno, da se posuši. Dež antiavita ne izpere.

Zelenih rastlin, sadik, ki se poskrope z antiavitovo raztopino, se ptiči ogibajo in jih ne kljujejo. Istotako se n. pr. lahko poskrope že razviti turščični storži z enoodstotno antiavitovo raztopino, vsled česar jih vrane in drugi ptiči v miru puste. Z antiavitom poskropljeno listje ostane neškodljiva krma za živali.

C. kr. kmetijska družba oddaja antiavit svojim udom v izvirnih pločevinastih škatljah $\frac{1}{2}$ kg za 2 K 20 h, 1 kg za 14 K. Manjše množine pošilja kot vzorec brez vrednosti po pošti po sorazmerni ceni.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se

vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le v pisnem, če je pisnu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 41. Imam pujske, stare po 14 dni, ki so bili dosedaj popolnoma zdravi; par dni pa gre blato od nekterih izmed njih le s težavo. Vledtega se napenjajo in pri enem izmed njih je zato izstopil mastnik, rdeč in zatekel. Kaj naj storim, da odpravim trut mastnika? (J. Z. v H.)

Odgovor: Trut ali izstop mastnika nastopa rad pri pujskih, posebno ko so 6—12 tednov stari, pri starejših prasičih pa le poredko. Vzrok tej bolezni je draženje črevesa vsled katara ali driske; včasih se pa vzrok sploh ne da dognati. Ko se draženje začne, tišči pujska in mastnik izstopi rdeč ter več ali manj otekel, drugače se pa prasič navadno ne počuti slabo. — Mastnik, ki je izstopil, se mora spraviti nazaj, kar najbolje napravi živinozdravnik. Ta da privzdigniti prasiča od ene ali dveh oseb za zadnji nogi, namaže izstopivši konec mastnika dobro z mastjo, ga masira, — to je s prsti na primeren način obdeluje — ako je oteklina velika, toliko časa da izplahne, nato ga pa stlači nazaj. Zadnjično odprtino pa prešlje navzkriž s primerno nitjo, tako, da more blato kljub temu od prasiča. Če je mastnik zelo zatekel, se da odpraviti najprej le oteklino; če se to zgodi s primernimi sredstvi, kakor sta prah hrastove skorje in borova kislina, potem del mastnika odmrje in odpade, mastnik pa zleze samodsebe nazaj, ne da bi prasič prišel pri tem v nevarnost in težave. — Če se trut ponovi, kar se pa le redko pripeti, ponoviti se mora tudi zdravljenje. — Trut mastnika, s katerim se je primerno ravnalo, poteče vedno ugodno, kvečjemu da zaostane prasič nekoliko v rasti.

Vprašanje 42. Kako naj zatrem bramorje, katerih se je na mojem vrtu sila dosti zaredilo? Pred časom sem že čital o tem v „Kmetovalcu“, sedaj se pa ne spominjam več, kaj se je tam proti tej nadlogi nasvetovalo? (Dr. J. M. v M.)

Odgovor: Bramor se da najuspešneje zatirati s pokončavanjem njegovih gnezd. To delo se opravlja meseca junija, po potrebi tudi pozneje. Kraj, kjer je gnezdo, se spozna po ovalih rastlinah, gnezdo samo pa po tem, da je trše nego okolica. Izkopati se mora celo, da se jajca ne raztrosijo, ker bi v tem slučaju seveda ne bilo uspeha. Drugo pa manj uspešno sredstvo je lov bramorjev v lonce. — Ko doženemo, kje se nahaja bramorjev rov, ki vodi vedno tik pod površjem, izkopljemo jamo, ki preseka rov, vanjo pa zakopljemo lonec tako, da sega z robom do rova; dobro je, če je lonec napolnjen do polovice z vodo. V zelenjadnem vrtu pa zakopljemo lonec v stezo med gredice. V lonce se love bramorji ponajveč ponoči, ko hodijo na parjenje. Če rabimo za lov cvetlične lonce, zamašimo odprtino v dnu z zamaškom iz plute. — Bramorji se nabere tudi v gnoju, naloženem med gredice čez zimo. Spomladi, preden se prebude iz otrplosti, jih pa z lehkoto uničimo. — Ker prebivajo bramorji le v takozvani „avezni zemlji“, to je v peščeno-illovnatem ali pa v močno zagnojenem svetu in ne drugje, zato bi bilo najbrže dobro tudi obdelovanje urediti tako, da bi svet bramorjem več ne ugajal. To bi se dalo doseči z apnenjem in rahljajočim obdelovanjem v illovnatem svetu, v preveč zagnojenem pa z zmanjšanjem gnojenja. Zlasti puščanje gnoja raztrošenega čez zimo bi se moralo na takem svetu opuščati. — Tudi vremenske razmere uničijo mnogo bramorjev; zlasti malo jim prijata mrzla suha zima in suho pa vroče poletje. — Izmed živali jih najbolj zatirajo vrabe, krti, srakoperji, smrdokavre, pa tudi večji hrošči-brzci. Ra-

dikalnega sredstva za zatiranje bramorjev pa dosedaj žalibog še ne poznamo.

Vprašanje 43. V zadnji številki „Kmetovalca“ priporočate diamalt kot pridevek h krušnemu testu, da tudi kruh iz slabe meke bolje vzhaja, postane rahel in se lepo zapeče. V dotičnem spisu pa ni navedeno kdaj in kako je diamalt primešati testu ter prosim to naknadno v listu objaviti. (G. V. v H.)

Odgovor: Pri porabi diamalta se način peke kruha nič ne izpremeni, vse se tako vrši kakor pri navadni peki, le vročina v peči naj bo nekoliko manjša, ker se z diamaltom pomešan kruh rad in hitro zapeče, dočim pri preveliki vročini postane prerjav in lahko dobi grenak okus. Diamalt je v mlačni vodi dobro raztopiti in je potem tej raztopini primešati droži ali stisnjen kvas. Z diamaltom in z drožmi, oziroma s stisnjenim kvasom vmeseno testo naj se potem pušči dovolj časa vzhajati, t. j. testo naj dovolj časa kipi, da se učinek diamalta popolnoma izkoristi. — V spisu o diamaltu v zadnji številki „Kmetovalca“ sta se vrhatega vrinili dve tiskovni napaki, ki jih na tem mestu popravimo. V šestem odstavku je rečeno, da ogljikova kislina „razkrajja“ vmeseno testo, kar je napačno, kajti ogljikova kislina ne razkrajja, ampak „razganja“ testo. Ker se za vsak kilogram moke rabita dve slabi deki diamalta, zato vrč diamalta, ki drži $4\frac{1}{2}$ kg ne zadostuje za skoraj 2500 kg moke, ampak samo za 250 kg.

Vprašanje 44. Odkod prihaja, da so moji jesenski prasiči tako mršavi in klavrni, niso ješči in vedno glodajo les? Da prasiči niso zdravi potrjuje tudi dejstvo, da nimajo zavitih repov, kar pri nas smatramo za znak bolezni. (M. K. v D.)

Odgovor: Res je zaviti rep pri prasiču dobro znamenje, dočim je ohlapen rep znak kake bolezni. Vedno seveda to ne velja, kajti so prasičje pasme, ki sploh nimajo zavitega repa. Zaviti rep je v zvezi s krepkostjo repovih mišic. Če je prasič bolan, potem otrpnejo repove mišice in rep visi ohlapen in vel. Da so Vaši prasiči res bolni, je razvidno tudi iz tega, ker so neješčji, mršavi in klavrni in ker vedno glodajo les. Bolezen Vaših prasičev tiči v napačnem presnavljanju, ker ne dobe v krmi dovolj primernih beljakovin in dovolj rudninskih hranilnih snovi. Opozorimo Vas na spis v 4. številki letošnjega „Kmetovalca“: „Kaj je presnavljanje v živalskem telesu?“ Vaši prasiči so na vsak način preslabo prehranjevani in se bodo le tedaj popravili, če jim boste pokladali dovolj dobre krme ter Vam na vsak način priporočamo pokladati kakega močnega krmila in poleg njega klajnega apna. Seveda lahko posredno napačno presnavljanje povzroči kaka druga bolezen, ki je pa tudi v zvezi s sestavo krme, kar Vam pojasni nastopni odgovor na drugo Vaše vprašanje.

Vprašanje 45. V jeseni sem zaklal dva prasiča iste pasme, kakor so bolni jesenski prasiči, glede katerih vprašam v predstoječem vprašanju. Ta dva prasiča sta namreč imela skoraj polovico mehurja napolnjenega z neko čudno rečjo podobno koruzni moki. Ali je to kaka bolezen v mehurju in ali se morda prasiči zaradi tega tako slabo razvijajo, čeravno imajo dobro krmo, in sicer: peso, korenj, repo in otrobe? (M. K. v D.)

Odgovor: Koruzni moki podobna reč v mehurju je skalnični pesek, ki se prične tvoriti v obistih in potem pride v mehur. Tvorjenje skalničnega peska je vsekako zelo škodljivo in se živalim ne pripusti ugodno razvijati. Vzrok tvorjenju skalničnega peska je izredna gostota skalnice ali navzočnost težko raztopljivih ali sploh neraztopljivih soli v skalnici. Take težke raztopljive soli so: trisnovne spojine apna in posebno magnezije s fosforovo kislino, ki se tvorijo vsled kemijskih pojavov, ki jih na tem mestu ne gre raz-

lagati. Vzrok bolezni so prepičlo napajanje s trdo vodo in posebno pa pokladanje krmil, ki imajo v sebi veliko fosforove kisline ter magnezije, zraven pa premalo apna, kar povzroči, da se v obistih prično tvoriti težko raztopljive fosforovokisla spojine od magnezije in trojnoosnovno fosforovokislo apno. Vso to se pa pri Vas bržkone tudi godi, ker pokladate prasičem otrobe, ki so v tem pogledu posebno nevarni, nadalje repo, peso in korenje in zraven morda napajate živali z mehko vodo, ki nima v sebi dovolj apna. Bolezen se ne da zdraviti, pač pa preprečiti s pokladanjem pravih krmil in z zadostnim napajanjem z dobro trdo vodo. Pokladanje otrobov v tem slučaju sploh opustite in jih nadomestite z oljnatimi tropinami. Tudi Vam priporočamo pokladati manjše množine pese, korenja in repo.

Družbene vesti.

Sadno drevje za leto 1914 smo večina že razposlali. Načelniki podružnic naj drevesa takoj razdelé, ker se člani vedno pritožujejo, da osušeno drevje dobivajo. Člane iz ljubljanske okolice opozarjamo, naj **takoj** pošljejo po drevesa v Ljubljano, ker se oddaja dreves 5. aprila zaključí. Družba ima za oddati še nekaj visokodebelnih sadnih drevesc po 80 h komad.

* **P. n. gg. ude c. kr. kmetijske družbe**, ki se obračajo v raznih zadevah na našo družbo, **nujno prosimo**, naj vsako napišejo na poseben list in vsak list podpišejo ter navedó bivališče in pošto, kajti vsak družben uradnik ima svoj posel in se delajo silno težkoče, zamude in tudi zmešnjave, če so na enemlistnem listu pisane razne prošnje, naročila na gospodarske potrebščine, naročila na drevje, gospodarska vprašanja itd.

* **Naročnikom**. V sedanjem času se nam z ozirom na spomladanska dela naročitve na kmetijske potrebščine tako silno množe, da nam jih nikakor ni mogoče takoj izvršiti. Vrhutega pa nam tvornice za gnojila vsled raznih zaprek ne morejo davno naročenih gnojil dosti hitro pošiljati. Nam samim je veliko do tega, da udom hitro postrežemo, zato prosimo naročnike, naj nekoliko potrpe, kar nam bo v kratkem mogoče vse naročitve po vrsti rešiti.

* **P. n. gg. družbene ude nujno prosimo**, da vse gospodarske potrebščine pravočasno naročajo ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja, zato prosimo, naj naročniki ne povprašujejo po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo. Vsako naročilo se izvrši le proti predplačilu ali povzetju.

Po pošti moremo poslati le množine semena do 20 kg, ker letos pošta težjih pošiljatev ne sprejema. Kdor naroči več, naj obenem naznani zadnjo železniško postajo, ker se mu mora blago po železnici poslati.

Semenskega krompirja srednje zgošnjih vrst oneida in zborow ter nekaj ameriških vrst kakor rumeni delmeny, peachblow in pišelevce je družba letos prav malo pridelala, vsled česar se bo mogla ozirati le na hitre in manjše naročbe svojih udov. Cena semenskemu krompirju je K 26— sto kg z vrečami vred. Vrsto izbere družba naročnikom sama.

* **Semenskega žita** je skušala družba kupiti na Češkem in na Ogrskem, žal pa so ostala vsa prizadevanja v tem oziru brez uspeha.

* **Semenske zmesi detelj in trav**, izbrane čiste in preskušene kakovosti, ima c. kr. kmetijska družba v zalogi in jih oddaja kmetovalcem po nižje objav-

ljenih cenah. — Opozarjamo na spis „Sestava in setev travnih in deteljnih zmesi“, ki ga na zahtevanje vsakomur zastoj pošljemo. Obenem opozarjamo na knjigo Weinzierl-Turk: O sestavljanju in setvi travnih mešaníc, ki stane pri družbi za ude 1 krono.

* **Deteljno seme**, zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače, štajerske ali črne detelje po 2 K 60 h in seme lucerne ali nemške detelje po 2 K 20 h kilogram.

* **Semena detelj in trav** ima družba naslednje vrste v zalogi:

domača detelja (<i>trifolium pratense</i>)	K 2-60
lucerna (<i>medicago sativa</i>)	2-20
švedska detelja (<i>trifolium hybridum</i>)	3-60
bela detelja (<i>trifolium repens</i>)	3-80
esparzeta, izluščena (<i>onobrychis sativa</i>)	1-60
francoska pahovka (<i>avena elatior</i>)	2—
angleška ljuljka (<i>lolium parenne</i>)	1-40
laška ljuljka (<i>lolium italicum</i>)	1-40
pasja trava (<i>dactylis glomerata</i>)	2-20
senožetna latovka (<i>poa pratensis</i>)	2-20
navadna latovka (<i>poa trivialis</i>)	2-80
medena trava (<i>hoclus lanatus</i>)	2—
svetlikasta trstika (<i>phalaris arundinacea</i>)	5—
trstikasta bilnica (<i>festuca arundinacea</i>)	2—
rdeča bilnica (<i>festuca rubra</i>)	2-80
lisičji rep (<i>alopecurus pratensis</i>)	3-60
travniška bilnica (<i>festuca pratensis</i>)	2—
mačji rep (<i>phleum pratense</i>)	1-60
pasji rep (<i>cynosurus cristatus</i>)	2-80
šopolja (<i>agrostis stolonifera</i>)	3-60
zлата pahovka (<i>trisetum flavescens</i>)	5—
pokončna stoklasa (<i>bromus erectus</i>)	2-80
zmes travnih semen za trajne senožeti	2-20

* **Severnonemško seme krmske pese** dobivajo udje pri družbi po 1 K kilogram z zavojem vred, in sicer rdečo in rumeno mamutovko in rumeno ekendorfovko.

* **Glede oddaje semen** naznanjamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

* **Glede jare semenske pšenice** poročamo naročnikom, da se je končno posrečilo oprostiti en vagon iz zasege. Zakar gre zahvala posredovanju deželnega glavarja dr. Iv. Šusteršiča. Ta vagon je bil koncem marca odpeljan iz posestev kneza Kinskega v Zlonitzu na Češkem v Ljubljano in ga torej ob kolikaj rednem železniškem prometu vsaj do 10. aprila lahko pričakujemo, nakar se naročene množine takoj razpošljejo. Novih naročil družba ne sprejema več.

* **Antiavit** v varstvo setev pšenice, turščice, graha, graščice, travnih in deteljnih semen itd. pred poljskimi vrtnami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. stane kg 14 kron. Osminka kile v dvanaestih litrih vode raztopljenega antiavita zadostuje za impregniranje 130 kg setve in stane proti predplačilu K 2-20 ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antiavita opozarjamo na spis „Odvratanje škode po vranah“ v „Kmetovalcu“ šte. 2. z dne 15. marca 1914.

Za vinogradnike in vinske trgovce ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 5 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 kg se po-

šilja za 60 vinarjev s poštino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

Perocid s 45 odstotki sulfatne zmesi redkih elementov stane K 70— sto kg in po izkušnjah se doseže s 150 kg perocida enak uspeh kakor s 100 kg modre galice. Perocida je družba mogla dokupiti le prav majhno množino.

Najfinejše zmleto pravo sicilijsko žveplo stane K 30— sto kg in priporočamo udom, da ga takej naročijo, ker je uvažanje tega predmeta vzvano s čimdalje večjimi težkočami.

* Trtne škropilnice ima družba tudi letos v zalogi, in sicer dve vrsti: navadne škropilnice „Korona“ po K 28— in škropilnice novejšje sestave „Hero“ po K 44— komad z zabojem vred. Slednje imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, so močnejše in vsestransko priporočene. Družba si je letos nabavila tudi škropilnice sestava dunajske c. kr. kmetijske družbe „Avstrija“, ki so zelo močno izdelane in zbog svoje trpežnosti jako priljubljene. Komad stane 44 kron. Družba si je nabavila tudi nekterih potrebnih škropilnic, ker jih morajo posestniki starih škropilnic večkrat nadomestiti. Nova škropilnica je draga, dočim se da majhna napaka često popraviti z nadomeščanjem kakiga dela, kakor n. pr. male ventilne kroglice za Korono ali večje za Hero. Oboje stane po 24 h komad. Ventilni gumi stane 10 h. Gumijeve plošče so po K 1-20. Razpršilnike, ki se lahko rabijo za oba stroja, nadomešča družba po 80 h z iglo vred. Dvojni razpršilniki stanejo po K 2-60. Nova iznajdba je mrežna cevka, ki se lahko rabi pri vsaki razpršilni cevki, ne da bi bilo treba pri razpršilni cevki ali na razpršilniku kaj izpremeniti. Z mrežno cevko opremljena razpršilna cev lahko mnogo ur nemoteno deluje, ker se zamašenje dolgo zabranjuje. Komad stane 2 kroni. Kolenca so po 1 K.

* Umetna gnojila ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14 do 16% v vodi raztopne fosforove kisline po K 9— 100 kg z vrečo vred. Ta cena velja tudi pri celih vagonih iz Ljubljane in mora vsak naročnik voznino sam plačati.

Ker tvornice radi preobilih naročil, pomanjkanja delavcev in vreč naročitve sedaj le počasi zvršujejo, naj se to gnojilo naroči vsaj 14 dni ali tri tedne pred porabo.

Kalijevo sol po K 13-60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 7 K. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 13 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 6 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 5 K 90 h.

Kajnit po 6 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 13 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 13 K 100 kg.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonjevega dušika, oddaja družba po 24 K 100 kg z vrečo vred.

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedih hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi

ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 26 h. V manjših množinah pa po 28 h kg. Za manjše pošiljke na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja.

Tropine podzemeljskega oreha. Družba oddaja te tropine po 50 K 100 kg iz Ljubljane; dobivajo se v vrečah po 100 kg.

Sezamove tropine. Družba jih oddaja po 50 K 100 kg iz Ljubljane z vrečami vred.

Ribja moka je družbi pošla in nadaljnjih množin sedaj iz Nemškega vsled izvozne prepovedi ni pričakovati. Če bo še kaj tega priljubljenega krmila dobiti, se to v „Kmetovalcu“ zopet objavi, zaenkrat pa družba naročitev ne more sprejeti.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

na

-- OBČNI ZBOR --

c. kr. kmetijske družbe kranjske,

ki bo v ponedeljek dne 19. aprila 1915 ob poldesetih dopoldne v dvorani „Mestnega doma“ v Ljubljani.

S P O R E D :

1. Predsednik prične zborovanje.
2. Poročilo o delovanju glavnega odbora v l. 1914.
3. Predložitev družbenega računa za l. 1914. in proračuna za l. 1916.
4. Volitev novih udov glavnega odbora na mesto po § 18. družbenih pravil izstopivših, ki jim je pošla poslovna doba, a morejo zopet voljeni biti. Ta nova volitev se ima vršiti vsled prošle poslovne dobe za odbornike gg.: Otona barona Apfaltrerna, graščaka in deželnega poslanca na Križu; Jakoba Jana, župana in posestnika v Gorjah; Alojzija Mihelčiča, deželnega poslanca in župana v Lokvichah in Viljema Rohrmanna, ravnatelja kranjske kmetijske šole na Grmu.

5. Obravnave o predlogih glavnega odbora.

6. Obravnave o predlogih podružnic.

V Ljubljani, dne 31. marca 1915.

Predsedništvo c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Frančišek Povše l. r.

predsednik.

Določila pravil c. kr. kmet. družbe kranjske glede družbenih občnih zborov:

Občni zbori so pristopni edinole zastopnikom podružnic, izvoljenim v zmislu § 31., glavnim odbornikom, družbenim uradnikom, ki jih glavni odbor določi, in poročevalcem listov. Razen teh imajo k občnim zborom pristop od glavnega odbora povabljeni dostojanstveniki in zastopniki gospodarskih korporacij.

Občnemu zboru predseduje predsednik ali njegov namestnik (§ 19.) Da je občni zbor sklepčen, je treba, da je zastopana najmanj četrtina vseh podružnic, pri čemer je smatrati podružnico za zastopano, če je navzoč vsaj en njen zastopnik. Če občni zbor ni sklepčen, tedaj je razpisati najdalje v šestih tednih nov občni zbor, s tem pristavkom, da bo ta zbor smel pri vsakem številu zastopnikov podružnic sklepati o vseh predmetih, ki so bili na prejšnjem dnevnem redu.

Na družbenih občnih zbora imajo pravico glasovati le v zmislu § 31. pravilno izvoljeni zastopniki podružnic ter vsi udje glavnega odbora.